

MARTIN ROHÁČ LOUPEŽNÍK

V roce 1568, po uzavření Drinopolského míru mezi císařem Maxmiliánem II. a tureckým sultánem Selimem II., zůstala najednou celá řada vojáků bez práce. Mnozí se zaradovali a nejkratší cestou pospíchali domů, ale někteří se jaksepatří loudali.

Ani Martin Roháč pocházející z Velké Bíteše se k domovu nehnal mílovými kroky. Spolu s ním nespěchalo sedm či osm dalších. Povedená banda si cestu přes Sedmihradsko, okolo Vídně a jihozápadem Slovenska kořenila častými loupežemi, které pepřila skoro stejně početnými vraždami. A že Martin Roháč býval špatným kuchařem. S ingrediencemi nezacházel jako se šafránem, ale spíše naopak. Po jeho mimořádně pálivých pokrmech nezůstávalo jediné oko suché.

Po čase dorazil Martin Roháč a jeho kumpáni na Jižní Moravu, kde své umění rozjel naplno. Vraždil u Bánova, v Uherském Hradišti i Brodě, v Poštorné a na dalších místech. V Hustopečích

u Brna spáchal hned trojnásobnou vraždu pro sedm a půl zlatých. Své oběti obíral také o šatstvo a přálo-li mu štěstí, získal k dobru i nějakou zbraň.

Z Moravy zamířila Roháčova banda do Čech. Cestou se na skok zastavila v Ivančicích a pak už plnou parou na Chrudim. Tam Martin Roháč nabyl dojmu, že jeho lotrovská nátura pomalu slábne. Než aby vyprchala docela, raději nic neponechal náhodě. Proto u Chrudimi zabil těhotnou ženu, jejíž nenarozené dítě mu mělo zajistit sílu. Z nebožátka vyřízl srdce, plíce a játra, které potom v Čertovské krčmě uvařil. „Dobrou chuť a ať slouží,“ popřál Roháč svým kumpánům Janu Čechovi a Mikuláši Mičovi. Potom se už všichni tři do hrůzostrašné šlichty rychle pustili a pověřivě věřili, že jim opravdu dodá odvahu a sílu. Stejnou rituální vraždu potom provedli ještě dvakrát, u Čáslavi a u Mělníka.

Jako první byl v Předklášteří u Tišnova chycen Mikuláš Miča, který na mučidlech přiznal, že patří k bandě Martina Roháče. Netrvalo dlouho a Martin Roháč také putoval do chládku. I na něho čekalo kruté mučení, při němž doznal, že se podílel na bezmála šedesáti loupežných vraždách.

Na konci února roku 1571 stál Martin Roháč na popravišti. Čekal ho stejně nemilosrdný konec, jako byl on sám. Nejdříve ho kat připravil o prsty a posléze mu kleštěmi utrhal části těla. Poté mu zlámal nohy i ruce a nakonec ho vpletl do kola, kde, jestliže už nebyl dávno mrtvý, měl čekat na smrt.

J Í R A M R Á K O T H L O U P E Ž N Í K

Západně od Prahy u Úval se rozkládá les Vídrholec, jenž se kdysi loupežníky přímo hemžil. V druhé polovině 16. století mezi ně patřil i Jíra Mrákota, který spolu se svými kumpány přepadal na lesních cestách kupecké povozy i osamělé pocestné.

Jednou Mrákota opět číhal v lese. Jenže ten den se mu zrovna moc nedařilo. Cesty byly opuštěné, nikde ani noha. Mrákota byl už od věčného krčení se ve větvích stromu celý rozlámaný a měl náladu pod psa. Už už chtěl pro dnešek skončit a jít si spravit chuť do hospody, když k němu najednou z dálky dolehla tichá písnička.

Zpěv sílil a Jíra Mrákota už viděl, od koho pochází. Od Prahy šla lesní cestou ženská, krev a mlíko, s prázdnou nůší na zádech. „Od té bych si dal s chutí říct,“ mlsně se oblízl Mrákota a připravil se ke skoku. Chvilku počkal, až bude žena o krok napřed, a skočil. Skok měl přesně vypočítaný. Dopadl akorát za ni a rovnou ji

chytil pod krkem. Žena se pokusila bránit, ale Mrákotův stisk byl pevný jako skála. „Tak, copak neseš panenku?“ zeptal se Mrákota jízlivě. „Ale docela nic,“ odvětila žena roztrášeným hlasem. „Na mou duši, ať se na místě propadnu.“ Mrákota přitáhl sevření, až žena začala chroptět. „Ale nelži!“ uhodil ji prudce do hlavy. „Za to by tě pan farář nepochválil.“ Potom jí surově strhl sukni a mezi fackami, kterými ji zasypával, vztekle křičel: „Určitě schováváš pod sukněmi něco, co by se mi moc líbilo.“ Žena byla polomrtvá strachy. Ze všech sil se snažila Mrákotu odstrčit, ale svým odporem si vysloužila jen další sprchu ran. Najednou Mrákota na okamžik povolil sevření a žena se zhluboka nadechla. S volným hrdlem spustila křik, až vyplašila ptáky z jejich hnízd na stromech. Dlouho však nekřičela. Mrákota rychle obnovil sevření a ještě přitvrdil. Za pár chvil klesly ženiny ruce bezvládně podél těla. Když si byl Mrákota jistý, že je po ní, rychle ji prohledal. Pod jupkou našel malý kožený váček, z něhož vysypal dvanáct grošů. „Aspoň mám na útratu v hospodě,“ řekl si, jakmile ženinu mrtvolu uklidil do křoví.

Jindy zase dostal Mrákota zprávu od špeha na kraji lesa, že ku Praze míří karavana zámožných kupců. Mrákota si nabil pistoli a byl ve střehu, stejně jako jeho loupežníci druzi ukrytí na okolních stromech. Jakmile byly kupecké vozy pod nimi, loupežníci rychle seskákali ze stromů a obklíčili je. Tentokrát však sáhli vedle. Kupce doprovázela početná ozbrojená stráž, která začala po loupežnících ihned pálit. Mířili dobře. Jedna kulka trefila i Mrákotu, jenž proto raději kvapem vyklidil pole.

Raněný Mrákota byl svými přeživšími kumpány dopraven do hospody v Kolovratech, kde ho ukryla šenkýřka Dorna. S její pomocí se ze zranění pomalu vylízával. „Tak Jíro, konečně jsi

nadobro utekl hrobníkovi z lopaty,“ řekla jednou, když mu mazala rány hojivou masťou. „Za pár dnů se zase budeš moct postavit na nohy.“ Než však Mrákota stačil vylézt z postele a vrátit se do Vídrholce, byla jeho skrýš vyražena. Vojáci ho odvedli a soud mu za jeho podlé skutky vyměřil trest smrti. Jíra Mrákota čekal ve vězení na popravu, ale dočkal se docela jiné zprávy.

V roce 1571 vydal císař Maxmilián II. nařízení, že všichni odsouzení k smrti budou prodáni do Benátek na galeje. Nejenže si císař prodejem odsouzených naplní pohublou pokladnu, ale současně také ušetří výdaje za drahé popravu. Cely odsouzených zaúpěly hrůzou. Mnozí by mnohem raději skončili svůj život na popravišti, než pod biči benátských dozorců.

Na jaře stejného roku přijel do Prahy vojenský oddíl Benáčanů, kteří měli nové galejníky odvézt do Benátek. Vězni své cely pouštěli po jednom a venku byli přivedeni ke kováři, jenž jim na ruce i nohy připevnil pouta a přikoval je k řetězu. Tak vycházel ven jeden po druhém, až bylo před vězením shromážděno 64 vězňů, mezi nimiž nechyběl ani Jíra Mrákota.

Jakmile byl kovář s prací hotov, vyrazila chřestící výprava na dlouhou cestu. Daleko však nedošla. Sotva vězni krutě popohánění vojáky opustili městské hradby u Vyšehradu, z křoví podél cesty vyskákalo na dvě stě vším možným vyzbrojených lidí. Pražská chudina, žebráci a zloději se do vojáků pustili vidlemi, cepy, holemi či kudlami. Bili se jako lvi a benátské vojáky brzy pochopili, že nemají žádnou šanci přesile odolat a draze zaplacené galejníky ubránit. Nechali tedy vězně vězni a vzali nohy na ramena, aby si zachránili alespoň holé životy. Mnoho jich však bylo na útěku dostiženo a zabito. Nakonec pražská lůza osvobo-

díla z pout galejníky, kteří se rychle rozprchli na všechny strany. Mezi osvoboditeli byli i Mrákotovi kumpáni, kteří si ho s velikou slávou odvedli do Libně, kde měli ve vinicích úkryt.

Do Vídrholce se už Jíra Mrákota nevrátil. Když se jakžtakž z vězení oklepal, zamířil na Rakovnicko, kde opět zapadl do starých kolejí. Pobyt v Rakovníku se mu však stal osudným. Jednou ho při loupeži chytili a tentokrát bez milosti a kvapně popravili.

BRATŘI KRÁLOVCI LOUPEŽNÍCI

Bohatý měšťan Ondřej Královec byl dlouholetým členem městské správy v Jaroměřicích. První manželka Dorota, dcera jaroměřického kožešníka, mu porodila tři syny, Jakuba, Jíru a Mikuláše. Jakub se vyvedl po tatínkovi a stal se součástí tělesné stráže císaře Rudolfa II. Zato na Jírovi a Mikulášovi nebylo co chválit.

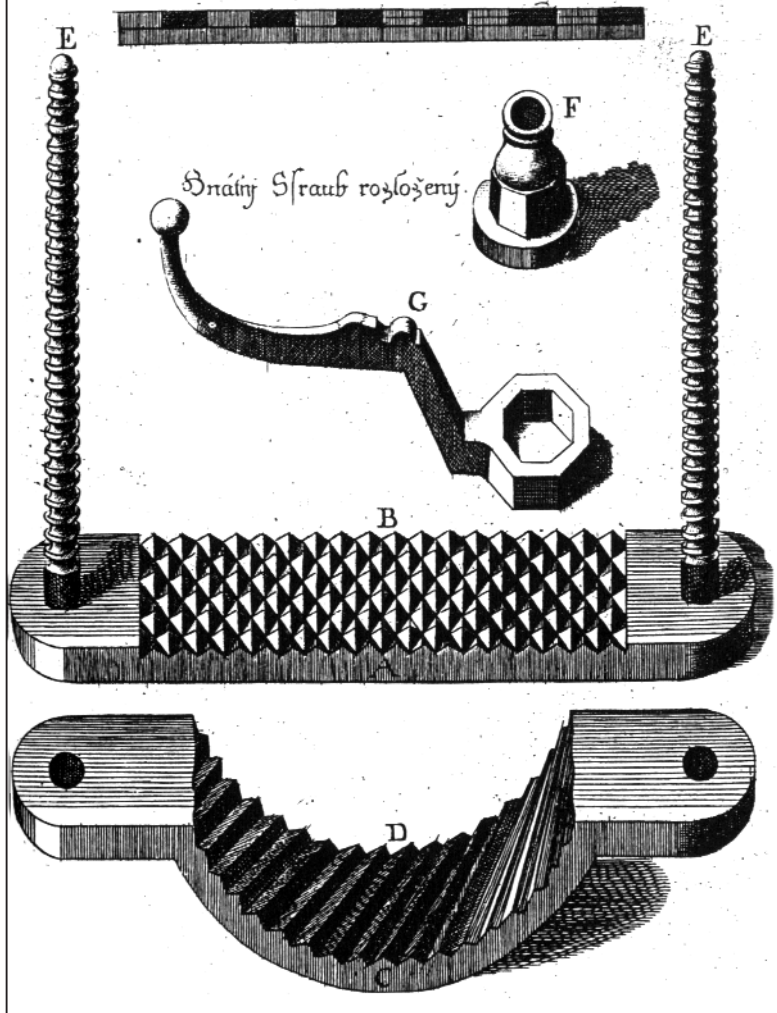
Přestože žili oba bratři v dostatku, jednoho dne opustili svou všemi považovanou rodinu a stali se sprostými loupežníky. Přidali se asi k desetičlenné skupině Adama Táborka, s níž ovládli nejen celou Vysočinu. Hejtman Táborek svým nohsledům zrovna dvakrát nevěřil, a proto nechal všechny členy loupežnické tlupy složit přísahu na svůj kord. „Polož prsty křížem na ostří a opakuj po mě,“ obrátil se k Jírovi. „Kdykoliv při lupu dobudu nějakých peněz, vždy je všechny ostatním ukáži a s každým se poctivě a rovným dílem rozdělím.“ Jíra přísahu slavnostně odříkal

a Táborek ještě nakonec dodal: „Každého, kdo přísahu poruší, bez milosti zabijeme!“

O brněnském jarmarku roku 1579 se v zábrdovické hospodě u Brna sešlo po loupeži u Vostře horky asi dvanáct loupežníků. Přitáhli s sebou několik vaků s oblečením a štůčky látek, které obratem prodali hostinskému za deset zlatých. Když se hostinský probíral ukradenými barchanovými kabátcí, pláští a prvotřídním sukнем, Jíra Královec zlaťáky bleskově rozpočítal a všechny spravedlivě podělil. „Každou chvilku by už měl dorazit Táborek s tím hlavním,“ prohodil k Mikulášovi. „Už se taky těším!“ odvětil Mikuláš. „Vždyť ten Kohoutek ze Žďáru měl při sobě patnáct zlatých a pacholek Konývka z Věcova skoro polovinu.“ Jíra si zamnul ruce: „Až budu mít svůj podíl v kapse, poručím si tuplovanou kořalku a poohlédnu se po některé povětrné. Už dlouho jsem si pořádně nezašpásoval.“ Potom mu najednou zmizela radost z očí. „Jenom je škoda,“ posteskl si, „že jsem při rvačce přerazil kord. Padl do ruky jako ulitý. Bylo potěšení s ním bojovat.“ Mikuláš bratra soucitně poplácal po zádech: „Nevěš hlavu Jíro, však si brzy obstaráš nový.“ Mrknul ke dveřím a znepokojeně řekl: „Mě by spíš zajímalo, kde se Táborek s lupem tak dlouho zdržel. Je to už celá věčnost.“ Jakmile začalo svítat, loupežníci pochopili, že Táborek už nepřijde. „Zrádce! Porušil přísahu!“ vztekali se Královci. „Ať se třese, aby nás někde nepotkal. Může si být jistý, že by živý nevyvázl.“

Po Tábořkově zradě byli bratři Královci povýšeni na hejtmany a s novou vervou se vrhli do loupežení. U Želetavy si počkali na formany, kteří sice už jeli s prázdnými povozy, ale s plnými měšci. Když si Jíra vzal jednoho do parády a kordem mu rozrazil hlavu, ostatní formani ochotně vysypali svou tržbu. Loupežníci si přišli na padesát zlatých, o něž se rovným dílem podělili.

Měřicí Pravidlo od půl widentského Střewice.

Drtič kloubů

Jíra brzy přestal litovat přeraženého kordu, protože si obstaral novou zbraň, pocházející z rukou nejpovolanějších. Někde v Čechách narazil na dva katy, které s chutí zabil. Obral je o prvotřídní šavli, s níž od té doby kosil své oběti.

V čase znojemského jarmarku se Královcům a dalším třem loupežníkům přichomýtl do cesty u Obramkostela osamocený kupec. Jíra, odvážnější než jeho bratr, se nikdy nenechal ošidit o možnost vystřelit si na živý terč. A tak si vzal kupce do parády. Sotva ho postřelil a jeden z jeho kumpánů mu rozřal hlavu šavlí, obrali ho o padesát zlatých. Tentokrát lup dělili pěti a každý byl bohatší o deset zlatých.

O několik dní později někde za Znojmem přepadlo stejné osazenstvo kněze z Krhova. Tloukli ho a sekali šavlemi tak dlouho, dokud nevy pustil duši. Potom ho prohledali, avšak nenašli u něj ani vindru. „Zatracený pámbíčkář!“ ulevil si Mikuláš. „Je dočista švorc!“ Jíra si uplivil a houkl na zbylé tři loupežníky: „Seberte mu aspoň šaty, někde je střelíme.“ Lupiči ihned poslechli. Svlékli kněze donaha a zmučené zkrvavené tělo nechali ležet na mezi.

Následovala celá řada zločinů, při nichž mnohdy tekla krev. Jindy se Královci spokojili jen s lupem a svou oběť nechali naživu. Jejich oblíbený rajon byl zejména v okolí Vostře horky, ale pohybovali se i u Moravských Budějovic, Budišova, Kamenice či Osové Bítýšky.

Někdy na podzim roku 1579 byli Královci a část jejich společníků dopadeni. Řádoví loupežníci si na mučidlech vzorně vylévali srdce, ale jejich hejtmani mlčeli jako zařezaní, nebo v lepším případě dokonale mlžili.

Ačkoliv nebyl otec Ondřej Královec na své syny zrovna dvakrát pyšný, zapojil všechny páky a ze všech sil se je snažil

z procesu vysekat. Bratři Královci si však otcovy pomoci vůbec nevážili a místo aby spolupracovali, raději z vězení uprchli. Ukryli se v Uhrách pod ochranná křídla šlechtice Michala Bakytiho, který je vydal spravedlnosti až na naléhání císaře Rudolfa II.

Královci se znova ocitli v žaláři, kde je čekala další dlouhá řada bolestných výsledků. Jakmile soudci došli k závěru, že už z nich víc nedostanou, konečně je odsoudili. Roku 1583 stanuli Jíra a Mikuláš Královci na popravišti, odkud se už nevrátili.

Na Ondřeje Královce měl Jírův a Mikulášův neslavný konec neblahý dopad. Byl jako otec dvou vyvrhelů odvolán z městské rady a v Jaroměřicích už nenašel žádné uplatnění. Všichni přátelé se od Královcovy rodiny odvrátili a nejednou si před prahem jejich domu dokonce i odplivli.

Ondřej Královec se proto obrátil s žádostí na Tasa Meziříčského z Lomnice, aby se mohl z Jaroměřic vystěhovat. Avšak nepochodil a jeho žádost byla zamítnuta. Tehdy zapracoval třetí syn Jakub, který se ze staré známosti obrátil přímo na císaře Rudolfa II. Rudolf přivřel obě oči a rozkázal Meziříčskému, aby Královci vydal výhostní list. A tak tři roky po popravě mohla Královцова rodina začít s jakžtakž čistým štítem nový život ve Znojmě.

SANTMAN LOUPEŽNÍK

Na východ od Trutnova leží Jestřebí hory, s nejvyšším vrchem jménem Žaltman. Jedná se prý o zkomoleninu jména Santman, což bylo jméno loupežníka, kterého znali v celém blízkém i vzdálenějším pohraničí.

Loupežník Santman, vlastním jménem George Sandtman, a jeho třináct kumpánů si na konci 80. let 16. století velmi oblíbili odlehlé pohraniční končiny. Okolní husté lesy s roztodivně roztroušenými skalisky, která často přecházela do spletitých skalních bludišť, jim poskytovaly řadu bezpečných úkrytů a mnoho příležitostí k nepozorovaným přepadům.

Santmanovi a jeho loupežnické bandě se několik let dařilo znamenitě. V září roku 1583 si u Zlaté Olešnice počkali na kupecké vozy z Vratislavi. Čekání se jim vyplatilo. Když zabili posledního kupce včetně celého jejich ozbrojeného doprovodu, houkl Santman na Stangeho: „Mrkni pod plachty! Tentokrát se napaku-

jeme!“ Stange, Santmanova pravá ruka, vyskočil na vůz a hvízdal mezi zuby: „No, smekám. Tolik pytlů vzácného koření a štůčků prvotřídního sametu jsem ještě pohromadě neviděl.“ Santman se zazubil: „A počkej, jak budeš koukat, až tovar střelíme.“ Stange se přestal zubit. „Jo, to budu,“ pomyslel si nakvašeně, „ale na něho, jak si mastí kapsy a my ostatní zase utřem huby.“ Santman si však Stangeho změny nevšiml. Měl plné ruce práce s počítáním zisku.

Příští rok v dubnu se Santmanově bandě připletl do cesty sedlák z Lomnice u Kamienne Góry. Jel údolím u Starého města, ale do cíle nedojel. Santman byl rázem bohatší o sto tolarů, z nichž jeho kumpáni viděli pouhý zlomek. Stangemu pomalu docházela trpělivost.

V srpnu měl Stange Santmana tak akorát po krk. S vědomím, že sám strká hlavu do smyčky, udal Santmana úřadům a vyzvonil jim snad i to, co sám nevěděl. Na Santmanovu bandu byl uspořádán hon. Netrvalo dlouho a všichni byli pochyťáni. Řadovým loupežníkům, včetně Stangeho, zhasl život na popravisti lámáním v kole.

Samotného Santmana zastřelil přímo v lese nedaleko vrchu Žaltman hajný Augustin Geiszler, za což dostal odměnu sto tolarů. Loupežníková mrtvola putovala na Žacléř, kde se dostala do spárů zkušeného kata. Když kat mrtvého ohledal, našel u něho celou řadu čarodějných pomůcek, které měly za úkol pověřivého loupežníka ochránit. Z kapes mu vytáhl různé byliny, usušené srdce novorozeněte či zrcátko, avšak ani jedna z propriet se loupežníkovi neosvědčila.

21. srpna 1584 byla pro mrtvého loupežníka přichystána vysoká hranice. Santmanova mrtvola hořela rychle, ale kat pod ní pro jistotu přiložil celých šest sáhů dřeva.

Š M I R G L L O U P E Ž N Í K

V poslední čtvrtině 16. století sužoval Jablonecko loupežník, který si říkal Šmirgl. Třásl se před ním boháči od Frýdlantu až po Hrubý Rohozec, protože si nebyli jisti bezpečím na cestách, ani doma na svých sídlech.

Šmirgl, který se prý doopravdy jmenoval Kaspar Adrianus, žil v Ješovicích na Mělnicku a byl poddaným Lobkowiczkých pánů. Dříve býval poctivým, pracovitým člověkem a sloužil na mšenském statku jako myslivec. Jeho zaměstnavatel, děvečky i pacholci a hlavně lesní zvěř si mladého myslivce nemohli vynachválit. Svědomitě plnil všechny statkářovy příkazy a častokrát přispěl i vlastním dobrým nápadem, za nějž byl náležitě oceněn.

Statkář bral myslivce Adriana jako vlastního syna tím spíš, že mu Pánbůh nenadělil žádné vlastní děti. Staral se jen o mladinou neteř Andulku, která zůstala na celém světě sama, stejně jako její strýc.